

Planowanie urządzeń w lasach o wzmocnionej funkcji społecznej

Historia lasów związanych z miastami i terenami zurbanizowanymi sięga wczesnego średniowiecza, kiedy to były one własnością kleru i władców feudalnych, a ich główną funkcją było zapewnienie miejsca **polowań** i rekreacji oraz dostarczenie surowca drzewnego ich właścicielom.

Początkowo były to lasy naturalne, które z czasem były zastępowane lasami, parkami, ogrodami i zadrzewieniami posadzonymi przez człowieka. Przykładem są rezydencjalne ogrody w Warszawie i Białymstoku oraz parki w Kaliszu, Poznaniu i Jeleniej Górze. **Służyły one przede wszystkim arystokracji i przedstawicielom wyższych klas społecznych**, co potwierdza przykład Torunia, w którym rada miasta już w 1410 roku zakazała mieszkańcom dowolnego zbierania drewna w lasach miejskich, a w 1587 roku zabroniono *ścinać drewno świeże, wybierać dzikie pszczoły, chodzić ze strzelbą, wypalać popiół i chwycić ptaki do świętego Jakuba*.

Od drugiej połowy XIX wieku opiekę nad lasami w miastach zaczęły stopniowo przejmować władze miejskie, tak, że na **początku XX wieku większość lasów w granicach administracyjnych dużych miast była w ich zarządzie** [Geszprych 2006; Kaliszewski 2006], a same lasy zaczęły być bardziej otwarte dla ogółu mieszkańców.

Przykładowo w XIX wieku bardzo popularnym miejscem wypoczynku mieszkańców Warszawy stał się **Las Młociński**, a także **Las Bielański**, [Kosmala 2007, cyt. za Janeczko 2011]. Natomiast w Szczecinie funkcje obiektu parkowo-leśnego pełnił **Las Arkoński**, подарowany miastu przez prywatnych właścicieli [Kowalski 2007, cyt. za Janeczko 2011]. W Poznaniu początek lasów miejskich dotyczy tzw. **Lasu Dębińskiego**, przekazanego do użytku publicznego przez księżną Ludwikę Radziwiłłównę, żonę namiestnika Wielkiego Księstwa Poznańskiego Antoniego Radziwiłła [Plan... 2013].

W dekrete Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 30 września 1936 roku o państwowym gospodarstwie leśnym pojawiła się po raz pierwszy kategoria lasów ochronnych – lasy **leżące** w granicach administracyjnych miast i **ośrodków przemysłowych** oraz w strefie interesów mieszkaniowych tych **środków**, w stosunku do miast **liczących**:

- ponad 500 000 **ludności** – w **odległości** 50 km,
- ponad 200 000 **ludności** – w **odległości** 30 km,
- ponad 75 000 **ludności** – w **odległości** 15 km [Danecka i in. 2016].

W 1948 roku ukazała się **Ustawa o przejściu na własność Państwa niektórych lasów i innych gruntów samorządowych**, na mocy której *las i grunty leśne, stanowiące własność związków samorządu terytorialnego, przeszły z mocy samego prawa na własność Państwa [Art.1.1.].* Przewidywano jednak, że wspomnianego przepisu nie będzie się stosować *do lasów i innych gruntów znajdujących się w granicach administracyjnych miast, a także do znajdujących się poza tymi granicami, jeżeli w planach zagospodarowania przestrzennego są przeznaczone na zaspokojenie potrzeb zdrowotnych i kultury społecznej ludności miast, ośrodków przemysłowych, uzdrowisk oraz innych osiedli [Art. 1.3.].*

W **Ustawie z dnia 20 grudnia 1949 roku o państwowym gospodarstwie leśnym**, zapisano kilka możliwości wyłączania niektórych obszarów leśnych z państwowego gospodarstwa leśnego i przekazywania ich pod zarząd innych ministrów z przeznaczeniem m.in. na potrzeby rozwojowe osiedli [Art. 1.1.]. Jednakże wyłączone obszary miały podlegać ponownemu włączeniu do państwowego gospodarstwa leśnego, *jeżeli potrzeby uzasadniające wyłączenia przestaną istnieć lub też będą mogły być zaspokojone bez takiego wyłączenia [Art. 2].*

W tym celu ukazały się dwie części instrukcji **urządzania** lasów komunalnych. W **1954** roku część I - *Inwentaryzacja stanu lasu*, w **1957** roku część II - *Opracowanie planu zagospodarowania lasu*.

W **1965** roku minister gospodarki komunalnej wprowadził pewne zmiany niektórych zasad związanych z opracowywaniem planów urządzenia lasów komunalnych [Ważyński 1988].

W **1983** roku opracowano nowe zasady zagospodarowania lasów komunalnych, jednak nie zostały one wprowadzone do stosowania w praktyce [Ważyński 1987].

Po raz kolejny lasy miejskie zaistniały w polskim prawie w 1982 roku, kiedy to ukazała się Ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych z dnia 26 marca 1982 roku, która przywróciła w artykule 11 znaną z okresu międzywojennego koncepcję lasów ochronnych, a wśród nich **grunty leśne znajdujące się w granicach administracyjnych miast**, jak również w uzdrowiskach i na obszarach ochrony uzdrowiskowej, a ponadto m.in:

- **grunty leśne znajdujące się w odległości do 10 km od granic administracyjnych miast liczących ponad 50 000 mieszkańców lub w których zatrudnionych było ponad 5000 osób; w uzasadnionych przypadkach lasy ochronne można było wyznaczać wokół mniejszych miast.**

Obecnie lasy w zasięgu oddziaływania miast uznawane są za ochronne, co wynika z Art. 15, Ustawy o lasach z 1991 roku, w którym zapisano, że

- za lasy szczególnie chronione, zwane dalej „lasami ochronnymi”, mogą być uznane lasy, które są m.in. **położone w granicach administracyjnych miast i w odległości do 10 km od granic administracyjnych miast liczących ponad 50 tys. mieszkańców**; znajdują się w strefach ochronnych uzdrowisk i obszarów ochrony uzdrowiskowej oraz są trwale uszkodzone przez przemysł.

Danecka i in. [2016] podkreślają, że „**spełnienie któregoś z powyższych warunków nie oznacza automatycznego, ex lege, zakwalifikowania lasu do kategorii lasów ochronnych**”. W przypadku lasów stanowiących własność Skarbu Państwa przesądza o tym dopiero, zgodnie z art. 16.1, akt ministra właściwego ds. środowiska. Decyzja ta ma charakter uznaniowy. „Art. 16. 1. Minister właściwy do spraw środowiska, w drodze decyzji, uznaje las za ochronny lub pozbawia go tego charakteru, na wniosek Dyrektora Generalnego, zaopiniowany przez radę gminy – w odniesieniu do lasów stanowiących własność Skarbu Państwa”.

Tabela. Powierzchnia lasów będących własnością miast i udział lasów ochronnych wg województw w 2016 roku
[opracowanie własne na podstawie GUS 2017]

Województwo	Lasy będące własnością miast [ha]	Udział lasów ochronnych [%]
Dolnośląskie	3874,83	33,7
Kujawsko-pomorskie	2187,23	61,1
Lubelskie	347,51	13,1
Lubuskie	1110,91	3,8
Łódzkie	1969,84	74,6
Małopolskie	3562,36	27,0
Mazowieckie	908,86	52,5
Opolskie	515,89	90,4
Podkarpackie	1572,12	30,3
Podlaskie	485,05	14,2
Pomorskie	2429,33	71,4
Śląskie	2281,22	58,6
Świętokrzyskie	338,58	36,9
Warmińsko-Mazurskie	2523,88	71,4
Wielkopolskie	3403,47	77,5
Zachodniopomorskie	3551,86	70,8
RAZEM [ha]; ŚREDNIO [%]	31062,94	54,3

W artykule 17. Ustawy o lasach [1991] zapisano, że „Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady i tryb uznawania lasów za ochronne oraz szczegółowe zasady prowadzenia w nich gospodarki leśnej”. Taki dokument pojawił się w 1992 roku. Było i jest to do dziś obowiązujące „Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 25 sierpnia 1992r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu uznawania lasów za ochronne oraz szczegółowych zasad prowadzenia w nich gospodarki leśnej.

Jednak **w przypadku lasów położonych w granicach miast zapisy te są zbyt ogólne i nie w pełni uwzględniają bogactwa ich funkcji społecznych** [Jaszcak i Bańkowski 2020].

Danecka i in. [2016] podkreślają, że „sposoby prowadzenia gospodarki leśnej potrzebne dla konkretnego lasu ochronnego określa akt kreujący (w przypadku lasów Skarbu Państwa decyzja administracyjna ministra właściwego do spraw środowiska (...)). Nie jest zatem tak, że faktyczna i prawna kwalifikacja lasu jako ochronnego wiąże się z automatycznym zakazem określonych aktywności z zakresu gospodarki leśnej. Aktywności mogą być realizowane, z tym, że należy je pogodzić z funkcjami, jakie ma spełniać określony las ochronny”.

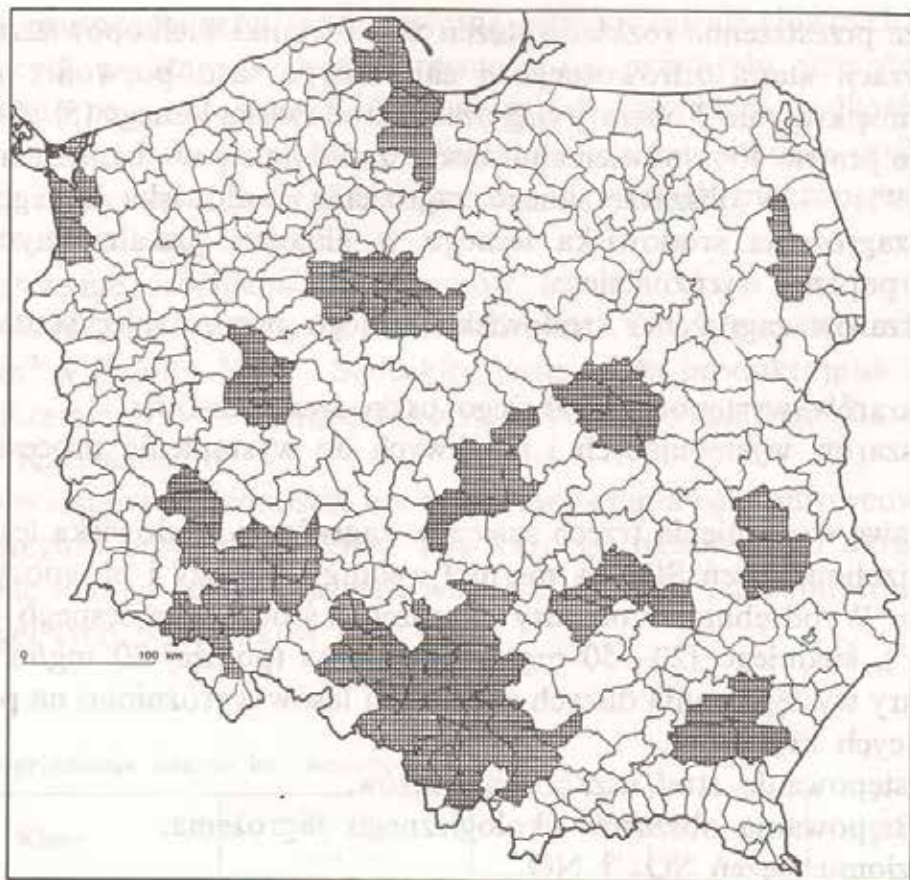
Kierunkowe wytyczne dotyczące gospodarowania lasami komunalnymi miasta Poznania. Załącznik do zarządzenia Nr 863/2021/P Prezydenta Miasta Poznania z dnia 17 listopada 2021 roku. Poznań 2021.

Wołkowycki D. 2022. *Zasady kształtowania lasów ochronnych miast*. W: Marozau A., Wołkowycki D. [red.]. *Lasy przyszłości. Wyzwania współczesnego leśnictwa*: 157-174. DOI: 10.24427/978-83-67185-47-9_14.

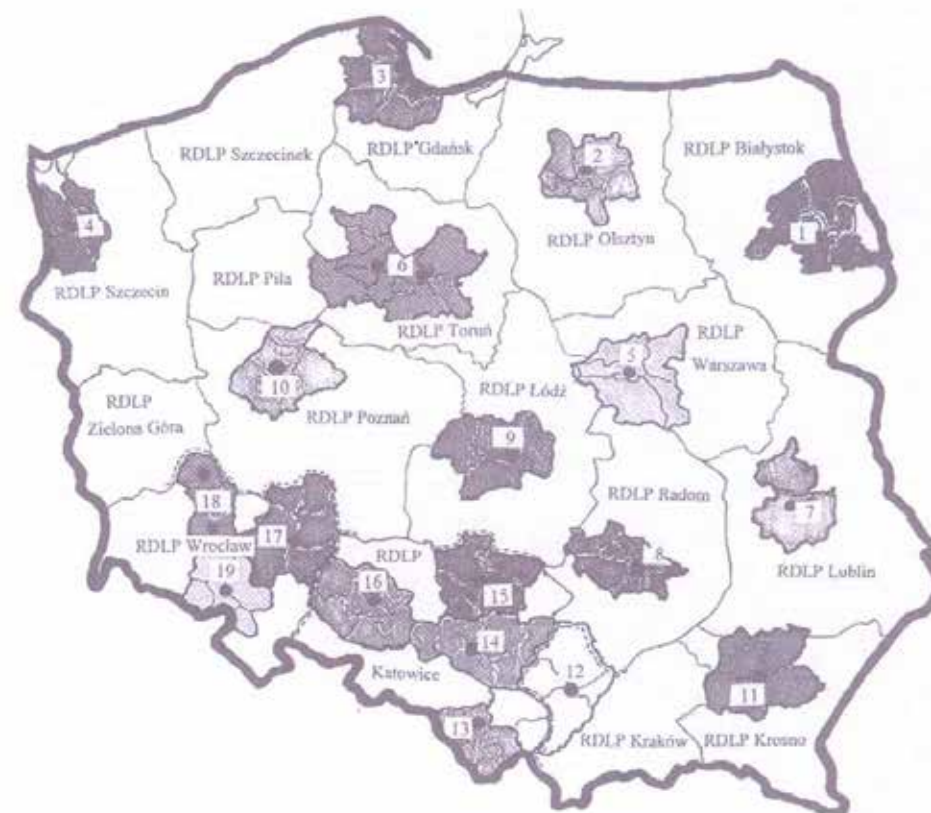
Zarządzenie nr 58 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 5 lipca 2022r. w sprawie wprowadzenia „*Wytycznych do zagospodarowania lasów o zwiększonej funkcji społecznej na gruntach w zarządzie Lasów Państwowych*” (znak: ZG.715.1.2022).

„Zapisy Karty pozwalają na realne utrzymanie i wzmacnianie funkcji ochronnych lasów, ważnych dla środowiska i klimatu miast, i dla ich mieszkańców, bez względu na status formalno-prawny lasów. Dotyczą zarówno lasów komunalnych jak i w zarządzie LP”.

[Czym ma być Karta Lasów Ochronnych Miasta rozmowa z jej autorem dr Danem Wołkowyckim. - EkoGuru - portal ekologiczny](https://ekoguru.pl/aktualnosci/polska/karta-lasow-ochronnych-miasta)
<https://ekoguru.pl/aktualnosci/polska/karta-lasow-ochronnych-miasta>

Łonkiewicz 1993

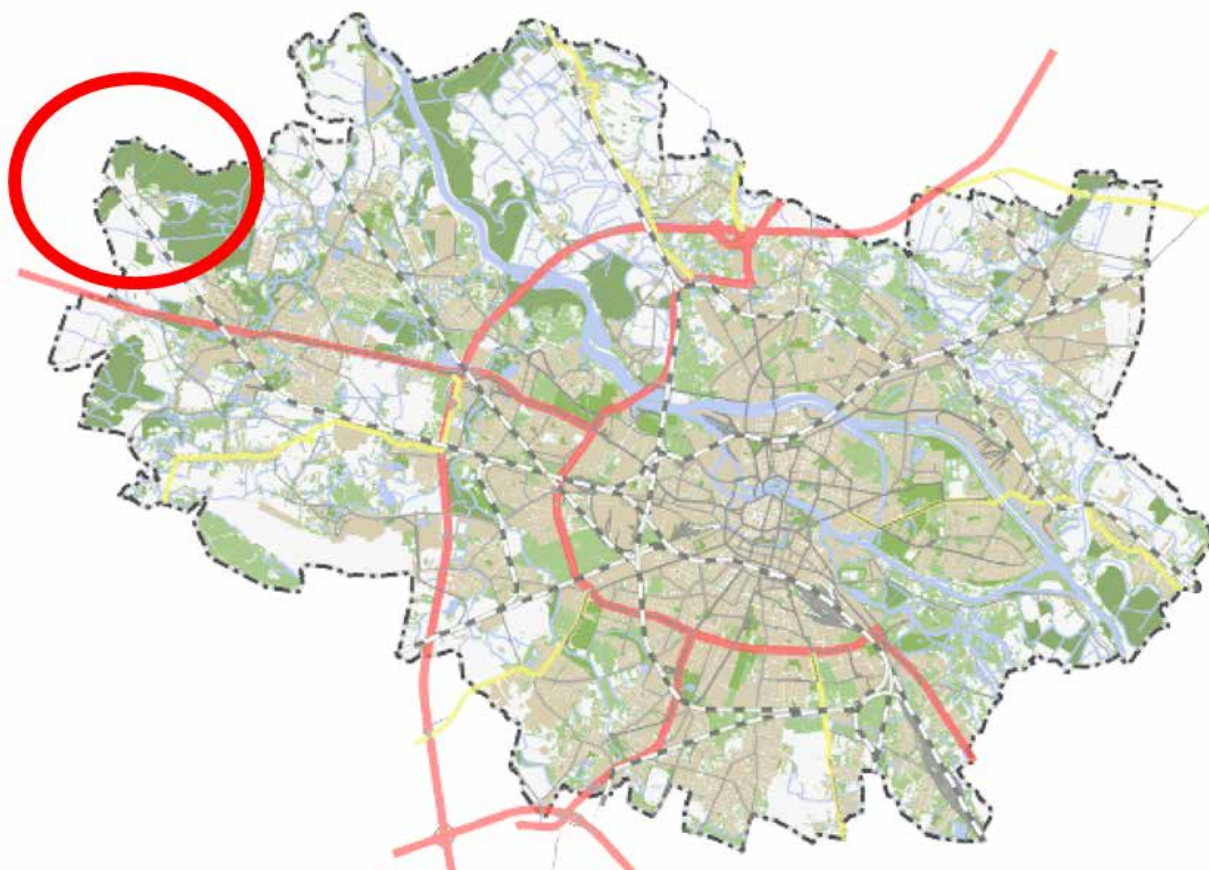

Ważyński 2007

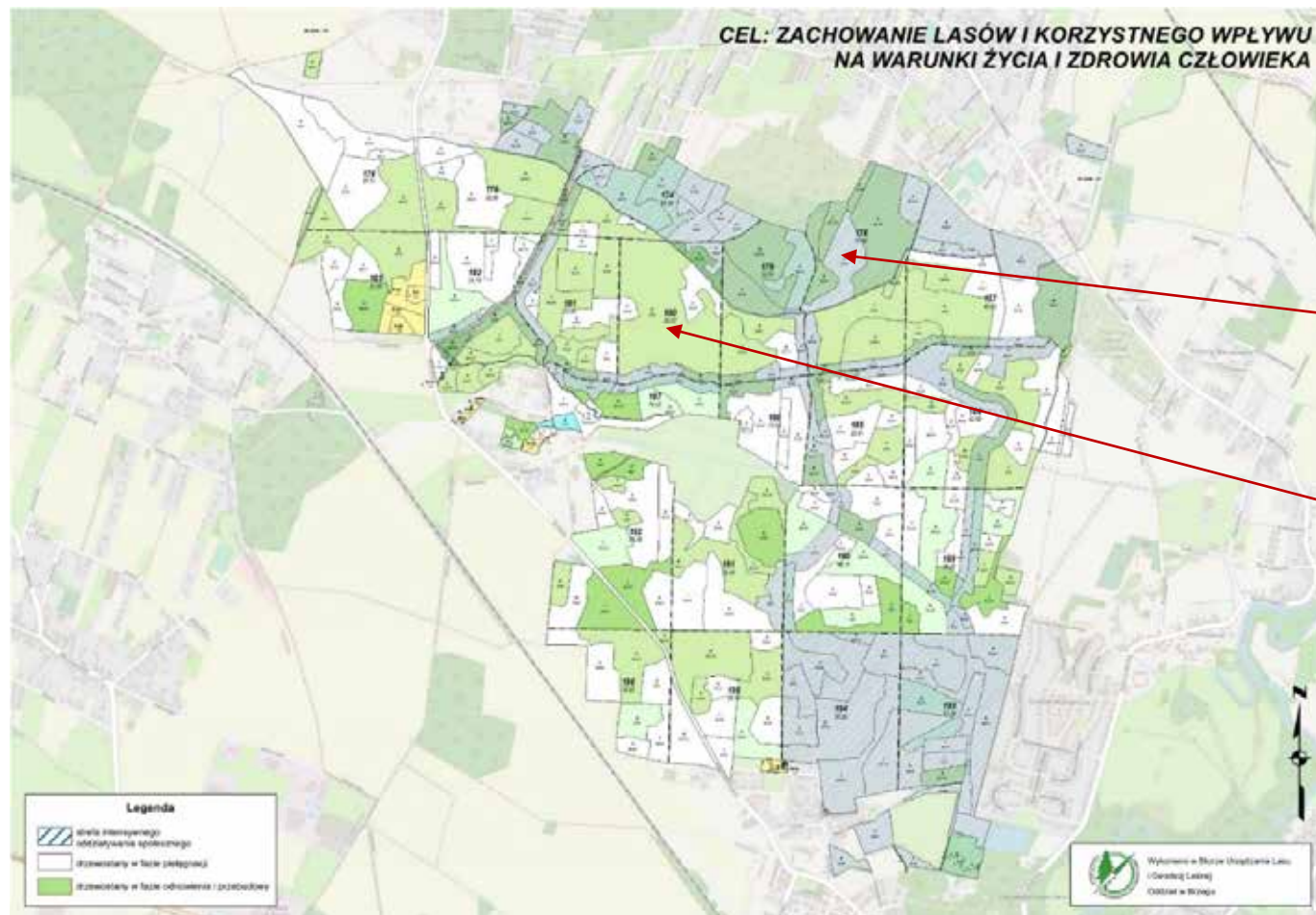
Położenie lasów w granicach administracyjnych dużej aglomeracji miejskiej generuje ogromną ilość napięć i problemów na styku **las - człowiek - infrastruktura**, co związane jest ze skrajnymi sposobami podejścia różnych grup społecznych i zawodowych do lasu w mieście.

Wynikiem ścierania się i przenikania różnych działań związanych z terenami leśnymi jest stopniowe zacieranie i wytracanie pierwotnych funkcji jakie **pełni** las, w zależności od nasilenia wpływu poszczególnych działań, a w skrajnym przypadkach zanikanie lasu, na miejscu którego pojawiają się np. drogi, osiedla mieszkaniowe, parkingi [Siembida 2014].

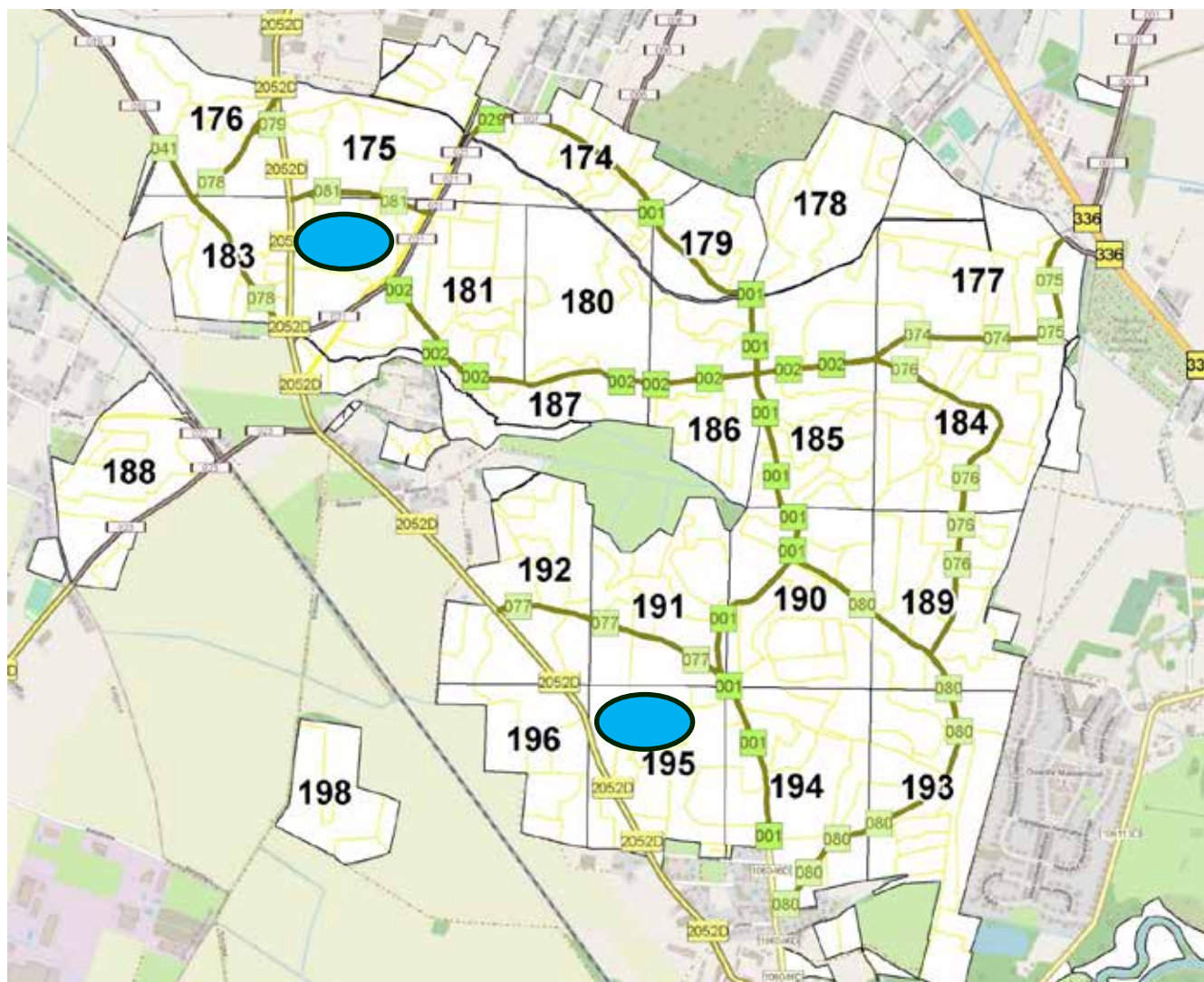
Strefy oddziaływania społecznego

a) intensywna

b) zrównoważona

Kategoria cięć	Powierzchnia [ha]		Miaższość [m ³]	
	funkcje gospodarcze	funkcje społeczne	funkcje gospodarcze	funkcje społeczne
Użytki rębne zaliczone na poczet przyjętego etatu	99,27	45,17	33023	11494

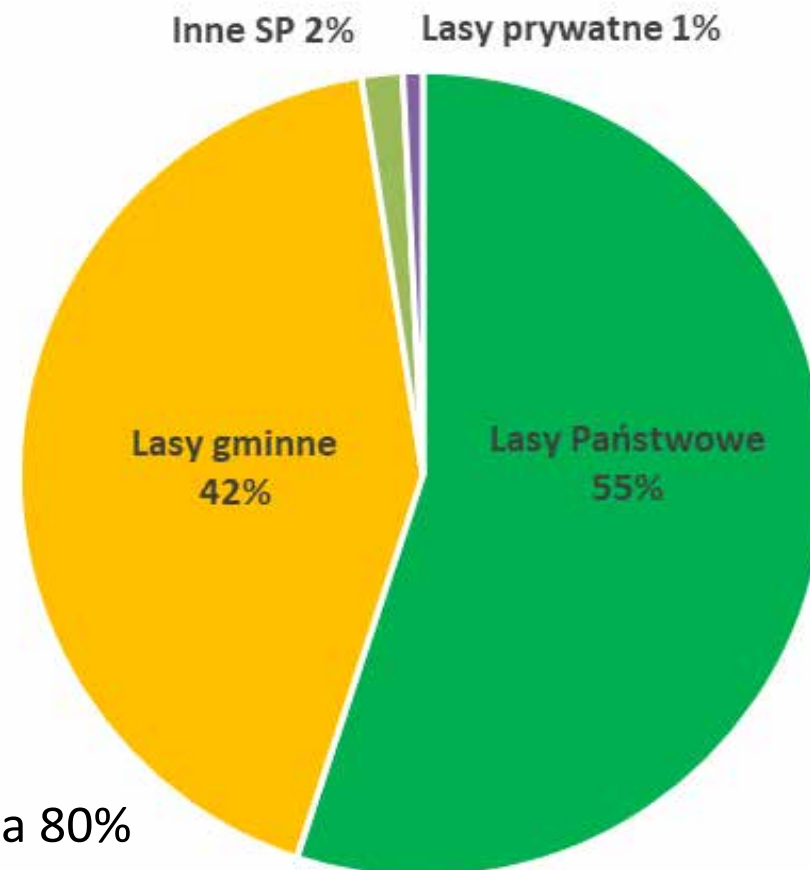
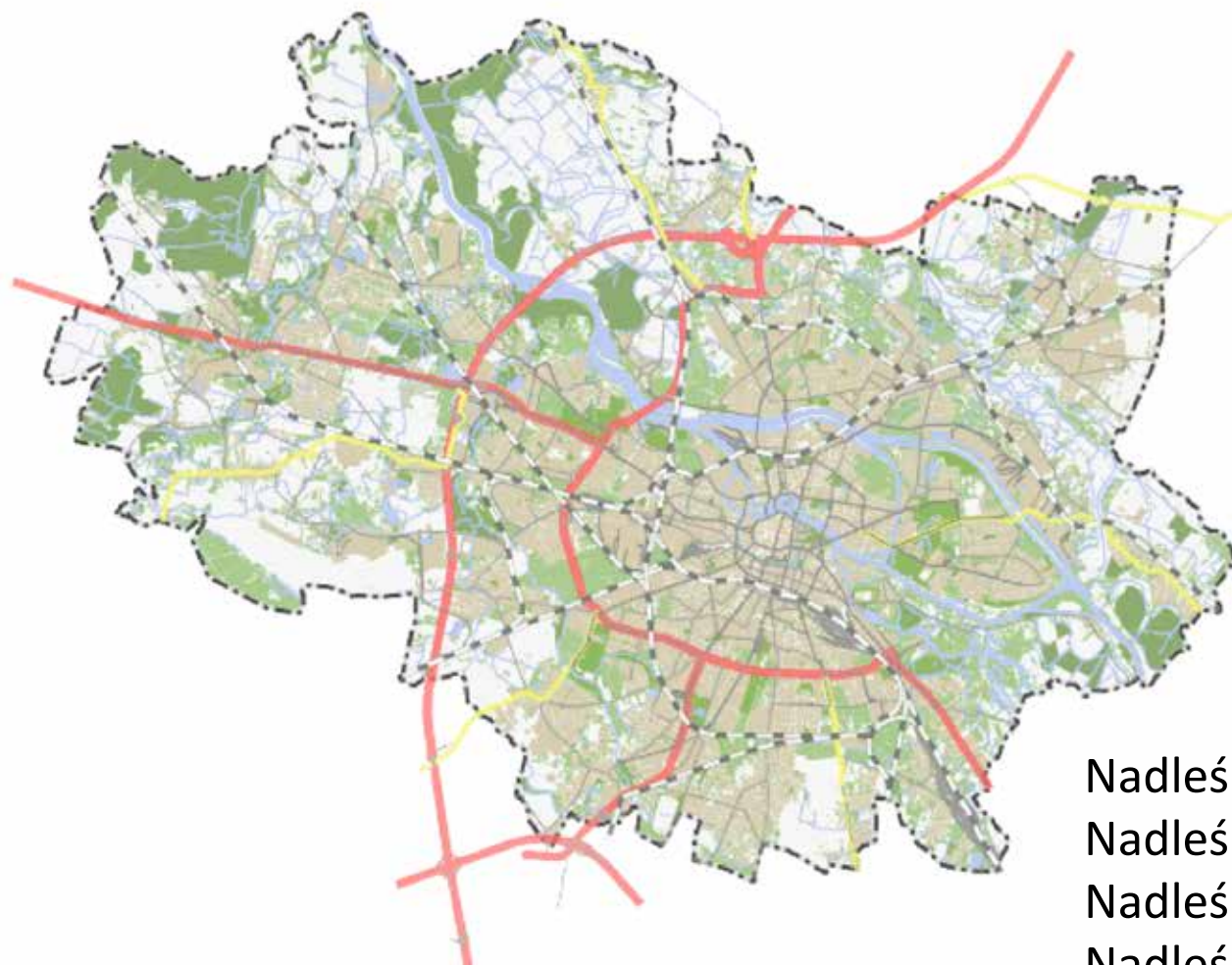
Bardzo cieszy deklaracja przedstawicieli Lasów Państwowych, że w Lesie Mokrzańskim **nie będą** prowadzone prace w postaci **rębni zupełnych ani rębni gniazdowych**, które tak zbulwersowały użytkowników lasu. Cieszy również deklaracja LP o naprawieniu przez Komitet Społeczny Ratujmy Las Mokrzański ul. Podwale 2/15, 50-043 Wrocław zniszczonych przez ciężki sprzęt głównych dróg leśnych, dziś niedostępnych dla osób z niepełnosprawnościami, z utrudnioną możliwością poruszania się, czy rodziców z wózkami. Przedstawiciel Biura **Urządzania Lasu zadeklarował przewartościowanie funkcji lasu tak, aby funkcja społeczna odgrywała w nim dominującą rolę**. Planowane są ułatwienia dla użytkowników lasu a także ścieżki edukacyjne. Komitet odpowiedział pozytywnie na apel Leśników o współpracę przy wytyczaniu ścieżek edukacyjnych i krzewieniu kultury korzystania z lasu. Robert Suligowski i pozostali przedstawiciele komitetu mają nadzieję, że władze Wrocławia i gminy Miękinia pozytywnie odpowiedzą na ten apel i **będą partycypować w stworzeniu udogodnień dla użytkowników lasu a także w kosztach jego sprzątania**.

<https://doba.pl/wroclaw/artykul/rozmowy-o-lesie-mokrzanskim/32779/31>

Lasy Miasta Wrocław (2 235,48 ha)

Nadleśnictwo Miękinia 80%
Nadleśnictwo Oława 11%
Nadleśnictwo Oleśnica Śląska 6%
Nadleśnictwo Oborniki Śląskie 2%

Zarządzenie nr 58

Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych
z dnia 5 lipca 2022 r.

w sprawie wprowadzenia „Wytycznych do zagospodarowania lasów
o zwiększonej funkcji społecznej na gruntach w zarządzie Lasów Państwowych”

(znak: ZG.715.1.2022)

Na podstawie art. 33 ust. 1 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach¹, w związku
z § 6 Statutu Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe² (zwanego dalej Statutem),
w wykonaniu zadania Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych, określonego
w § 8 ust. 1 pkt 1³ Statutu
zarządzam, co następuje:

§ 1

Wprowadzam do stosowania w jednostkach organizacyjnych Lasów Państwowych: „Wytyczne
do zagospodarowania lasów o zwiększonej funkcji społecznej na gruntach w zarządzie Lasów
Państwowych”, które stanowią załącznik nr 1 do niniejszego zarządzenia.

§ 2

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania z mocą obowiązującą od dnia 1 września 2022
roku.

p.o. DYREKTORA GENERALNEGO
Lasów Państwowych

Józef Kubica

Wskazania do instrukcji urządzania lasu:

(charakter kierunkowy i ramowy)

Ø Gospodarstwo lasów oddziaływania społecznego;

(kierunki, sposoby gospodarowania, ochrony i udostępniania
lasów, inna regulacja, krajobraz i jego estetyka)

Ø Propozycja powstaje na IKP, dialog społeczny w ramach ZLW, powoływanych na IIKP, kończących pracę na IIIKP;

(grupy interesariuszy specyficzne dla danego nadleśnictwa)

Ø Strefy oddziaływania społecznego w ramach gospodarstwa lasów społecznych;

(różnicowanie sposobów i intensywności użytkowania, kryterium
tworzenia wydzieli, reorganizacja docelowej sieci drogowej)

Harmonogram tworzenia planu urządzenia lasu

informacje o przystąpieniu ...

BIP i lokalna prasa

Ustalenia
w sprawie zawartości
strategicznej oceny
oddziaływania planu
urządzenia lasu na
środowisko

**Komisja
Założeń Planu**

- Prace urządzeniowe:**
- taksacja lasu;
 - Inwentaryzacja zasobów leśnych;

**Projekt planu urządzenia lasu dla
Nadleśnictwa
na okres
01.01.20XX – 31.12.20XX**

**Zatwierdzenie
planu przez
ministra właściwego
do spraw środowiska**

**Narada
Techniczno
- Gospodarcza**

Opinia:
- RDOŚ
- WIS

Upublicznienie projektu planu

DIALOG SPOŁECZNY

Mapa funkcji lasu LZD Siemianice

Lasy o funkcji ochrony przyrody

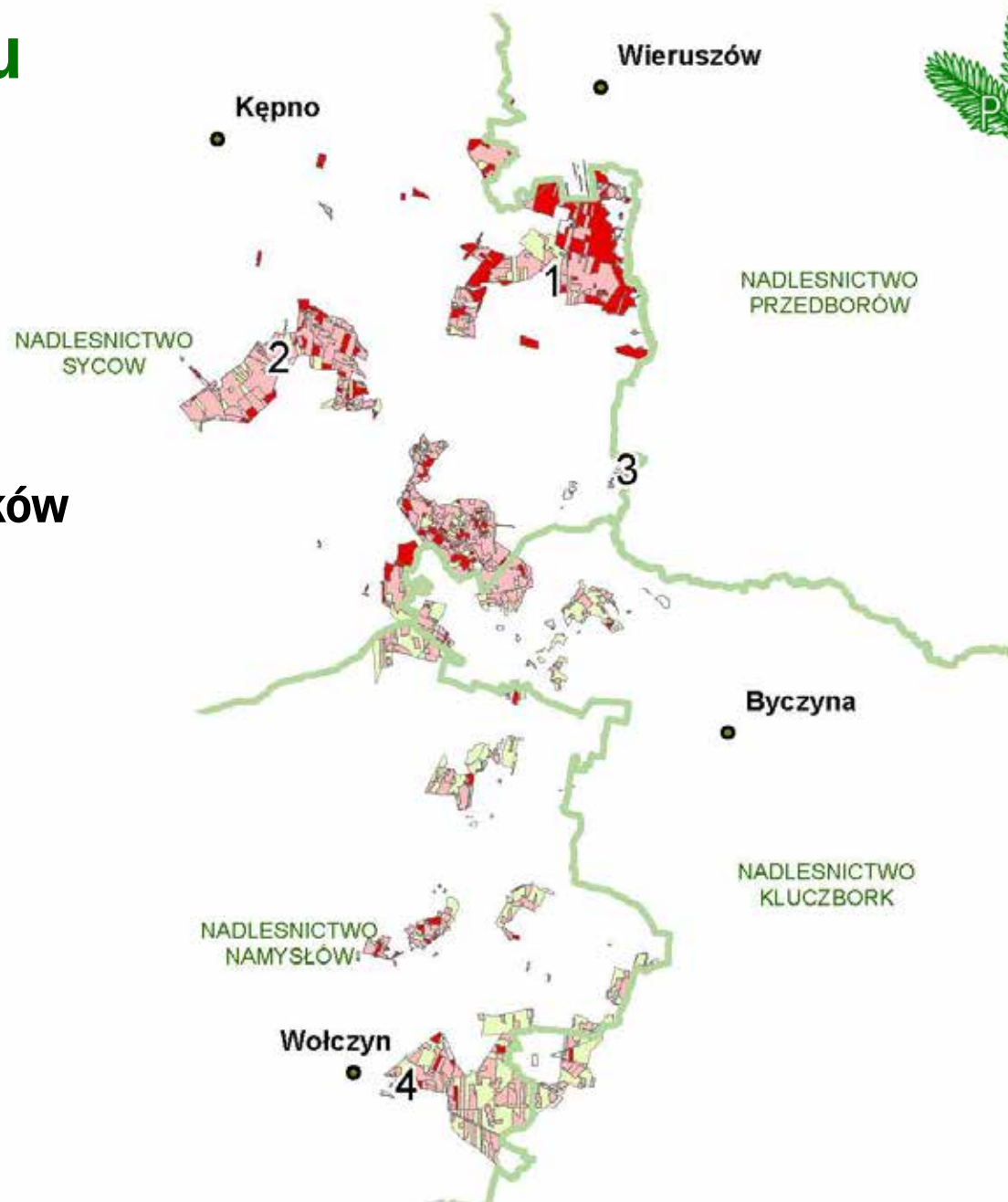
- Rezerваты przyrody
- Użytki ekologiczne
- Strefy ochrony gatunkowej
- Siedliska przyrodnicze i siedliska chronionych gatunków

Lasy o zwiększonej funkcji społecznej

- Strefa intensywnego oddziaływania
- Strefa zrównoważonego oddziaływania

Lasy o obniżonej stabilności

- Drzewostany stabilne (I)
- Drzewostany o obniżonej stabilności (II)
- Drzewostany o silnie obniżonej stabilności (III)
- Drzewostany niestabilne (IV)

Lasy o wzmocnionej funkcji społecznej w Nadleśnictwie Oleśnica

Lasy o zwiększonej

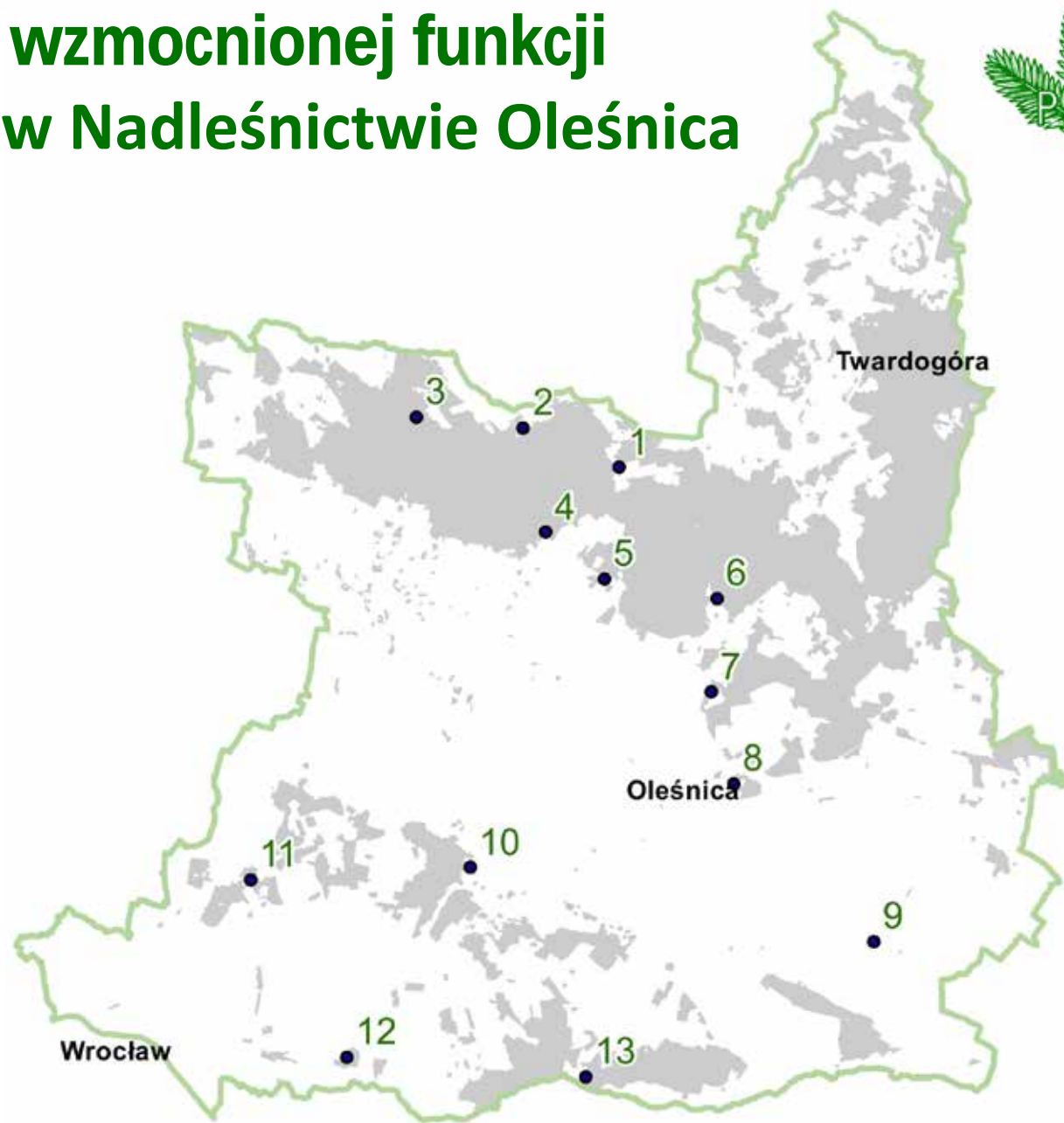
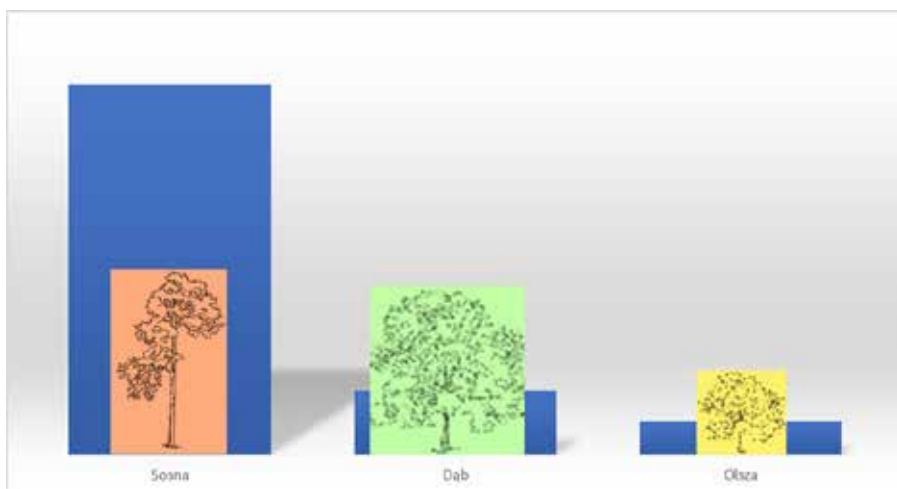
funkcji społecznej - 966 ha

S. intensywnego oddz. - 213 ha

S. zrównoważonego oddz. - 753 ha

Średni wiek 77 lat (60 lat)

So – 37% (70%) Db – 34% (12%) Ol – 17% (6%)

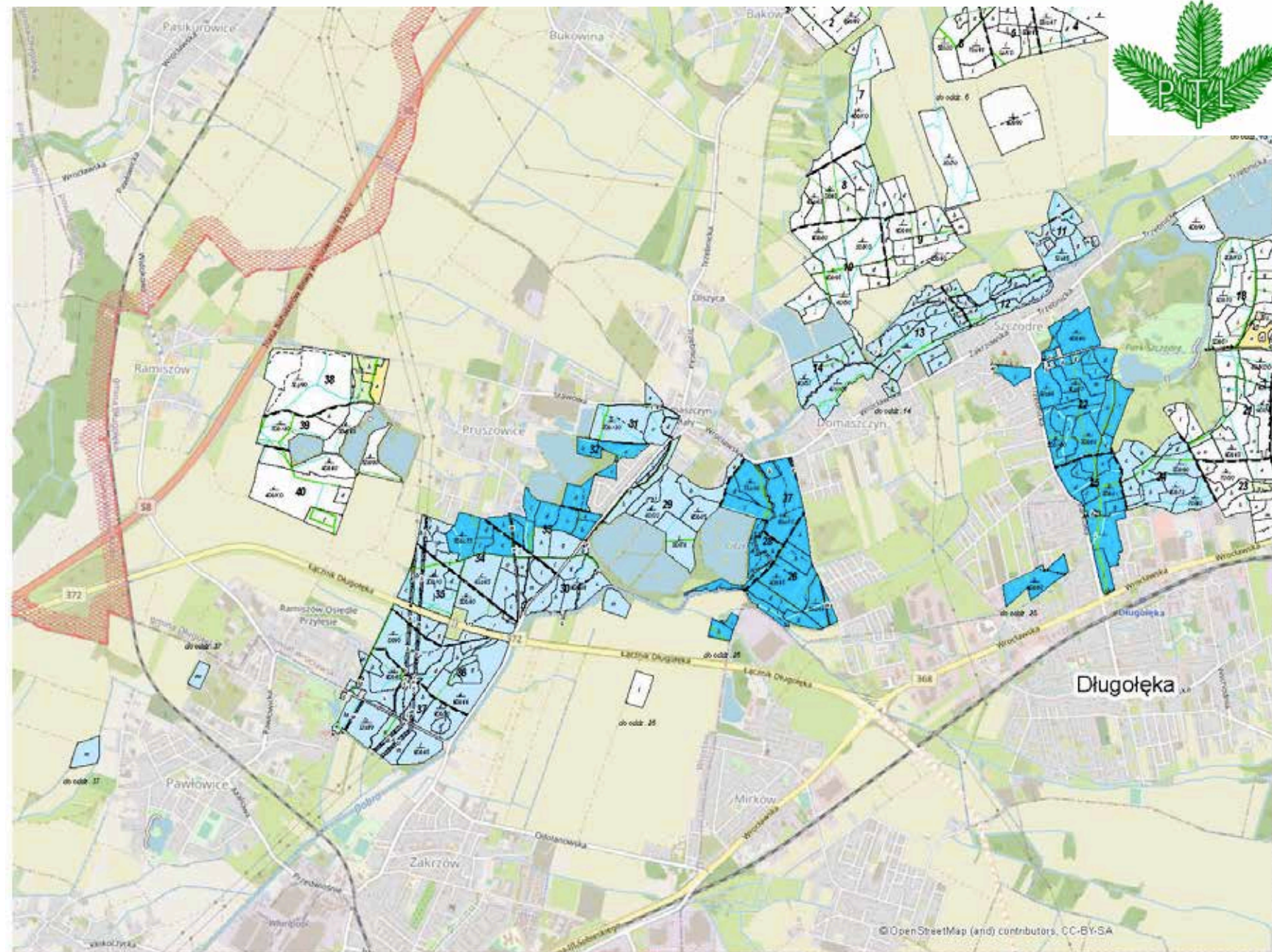
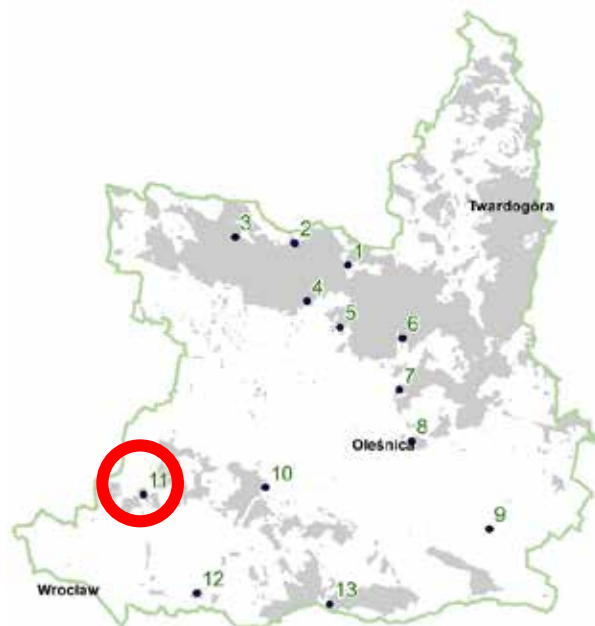
11

Pow. 392,40 ha

I – 143,47 ha

Z – 248,93 ha

... kompleks leśny położony wśród zabudowy mieszkalnej, z występującymi fragmentami o charakterze parkowym, miejsce spacerowo wypoczynkowe, w obszarze tym zlokalizowany jest Las Zakrzowski ...

Przyjęte założenia w planie urządzenia lasu do lasów o wzmocnionej funkcji społecznej

- W lasach o dominującej funkcji społecznej, głównym celem gospodarki leśnej powinno być wzmacnianie społecznych usług ekosystemowych, rozumianych jako zapewnienie społecznościom korzyści psychologicznych, socjologicznych i estetycznych, przy jednoczesnym zachowaniu trwałości lasu i bezpieczeństwa osób w nim przebywających.
- Zaplanowane prace leśne mają na celu powolną przemianę starzejących się nasadzeń sosnowych, w kierunku leśnych zbiorowisk, odpowiadających naturalnym składom gatunkowym, bardziej odpornych na zmieniające się warunki klimatyczne.

Różnicowanie gospodarki leśnej, z uwzględnieniem funkcji społecznych

Ø Strefy zagospodarowania rekreacyjnego:

- strefa intensywnego oddziaływania społecznego;
- strefa zrównoważonego oddziaływania społecznego;

Ø Zróżnicowane działania:

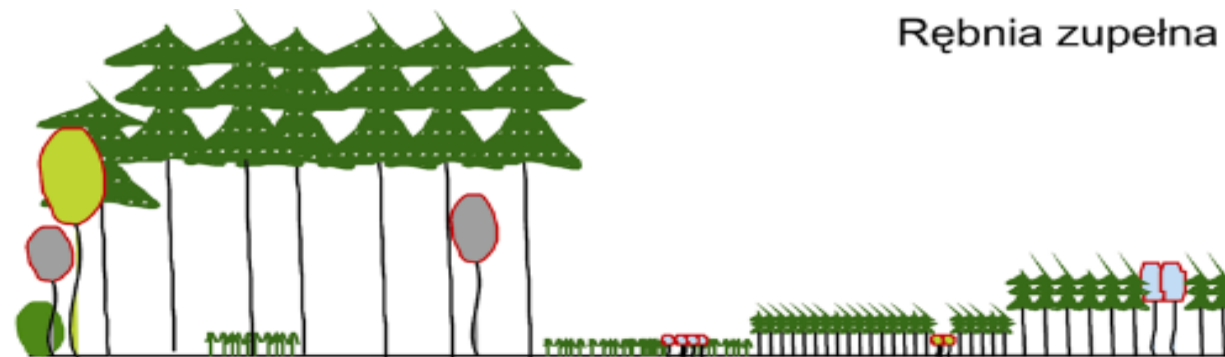
- Działania przekształceniowe;
- Działania odślaniające;
- Działania odnowieniowe (odnowienia naturalne);
- Działania pielęgnacyjne;
- Inne działania.

Wymiana pokoleniowa

Zachowanie trwałości lasu,
z uwzględnieniem potrzeb odnawiania,
pielęgnowania, przebudowy i ochrony
oraz ciągłości pełnienia kształtowanych
funkcji, uwzględniających oczekiwania
społeczne.
Rozłożenie w czasie planowanych
działań.

Rębnia zupełna

Rębnia stopniowa

Rębnia przerębowa

Różnicowanie gospodarki leśnej, z uwzględnieniem funkcji społecznych

Ø Konsekwencje finansowe:

- Ograniczone przychody
(mniej i gorszej jakości surowiec);
- Większe koszty zagospodarowania
(cięcia jednostkowe, dłuższa zrywka,
dowóz);
- Dodatkowe koszty
(kampania informacyjna, infrastruktura ...)

Agnieszka Zielińska | 16.05.2022 13:10 zmod. 01.07.2022 10:19

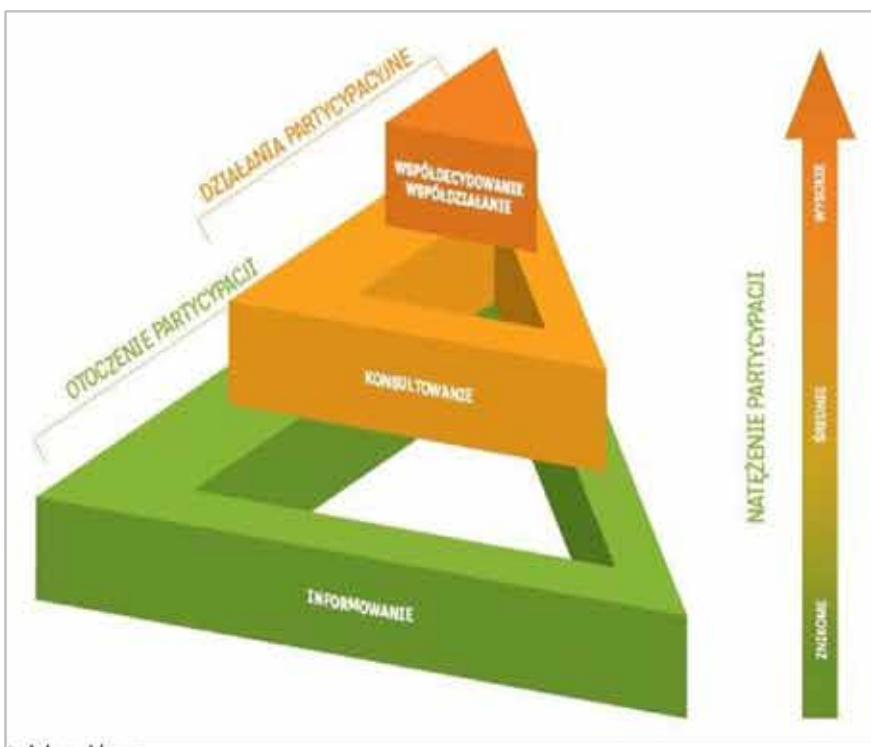
Polskie lasy znikają w oczach. Nie wiadomo, co dzieje się z drewnem, a ceny szaleją

Dlaczego tak łatwo przychodzi Państwu zagłada terenów zielonych? W imię czego? Nowego marketu, stacji benzynowej? Osiedla? NIE CHCEMY TEGO !!! CHCEMY ZIELONYCH LASÓW!!! Dlatego zgłaszam swoje oburzenie i jako mieszkaniec dzielnicy ... miasta ... zgłaszam swój zdecydowany sprzeciw wobec wycince lasów!

Komunikacja i partycypacja społeczna

Drabina partycypacji – kolejne poziomy współuczestnictwa

http://partycypacjaobywatelska.pl/wp-content/uploads/2015/07/drabina-partycypacji_FISE.jpg

Współdecydowanie - pełne partnerstwo pomiędzy władzą a obywatelami polegające na przekazaniu obywatelom części kompetencji (i odpowiedzialności) dotyczących podejmowanych działań i decyzji.

Ludzie wiedzą lepiej, czego im potrzeba.

Obywatele mają realny wpływ na planowane, dotyczące ich (bezpośrednio lub pośrednio) działania.

Konsultowanie - zwiększony udział obywateli w prowadzonych działaniach. Władza daje obywatelom możliwość wypowiedzenia się na temat planowanych działań.

Osoby uczestniczące w roli „doradców”, których pyta się o zdanie i opinie w konkretnej sprawie. Głosy obywateli są więc rozważane, ale nie ma gwarancji uwzględnienia. Obecnie, najpopularniejsza forma partycypacji w Polsce.

Informowanie to najprostsza forma. Działania władz sprowadzają się do poinformowania obywateli o decyzjach. Społeczeństwo w roli biernych odbiorców.

WNIOSKI

1. Wielofunkcyjna gospodarka leśna umożliwia zróżnicowanie przestrzenne działań leśnych, w celu wzmocnienia dominujących funkcji dla poszczególnych kompleksów leśnych.
2. Planowanie urządzeniowe powinno być uzupełnione o narzędzia pozwalające wyznaczyć obszary o dominujących funkcjach i zaplanować dla nich odpowiednią regulację użytkowania:
 - a. mapę funkcji lasu;
 - b. odpowiadający różnym funkcjom podział na gospodarstwa leśne.

WNIOSKI

3. Partycypacja społeczna przy tworzeniu projektu planu urządzenia lasu powinna umożliwić uwzględnienie głosu lokalnych społeczności w zakresie lokalizacji i modyfikacji gospodarki leśnej, zwłaszcza w lasach o wzmacnianej funkcji społecznej.
4. Strefy oddziaływania społecznego (intensywnego i zrównoważonego), wyznaczone w gospodarstwie lasów społecznych umożliwiają, poprzez dialog społeczny, zaplanowanie najlepszych działań w projekcie planu urządzenia lasu.

WNIOSKI

5. Nawet najlepsze planowanie urządzeniowe będzie nieprzydatne, jeśli zainteresowane strony nie otworzą się na nowe zasady gospodarowania w lasach pełniących specyficzne funkcje.
6. Ciekawym pomysłem jest opracowanie „**Strategii zrównoważonego zarządzania lasami oddziaływania społecznego**” dla dużych miast, terenów silnie zurbanizowanych, której interesariuszami będą zarządzający i właściciele lasów, specjaliści od zasobów naturalnych (zarówno ze środowiska naukowego, jak i praktyki) oraz przedstawiciele lokalnych społeczności.

Dziękujemy za uwagę